

Slovenska škofovska konferenca

Spoštovanje do teles umrlih, krščanski pogreb, žarni pokop in raztros pepela *Pastoralne smernice*

1 Obstoječa določila

a) Katekizem Katoliške cerkve

Katekizem Katoliške cerkve glede umirajočih in ravnanja s telesi umrlih določa naslednje:

- »Umirajočim bomo namenjali pozornost in skrb ter jim pomagali, da bi zadnje trenutke preživljali v dostojanstvu in miru. Pomagali jim bodo z molitvijo njihovi svojci. Ti bodo pazili na to, da bodo bolniki o pravem času prejeli zakramente, ki pripravljajo na srečanje z živim Bogom« (KKC 2299).
- »S telesi umrlih je treba ravnati s spoštljivostjo in ljubeznijo v veri in upanju na vstajenje. Pokopavanje mrtvih je eno telesnih del usmiljenja, to delo izkazuje čast božjim otrokom, templjem Svetega Duha« (KKC 2300).
- »Cerkev dopušča upepeljevanje, če le-to ne razodeva postavljanja vere v vstajenje telesa pod vprašaj« (KKC 2301).

b) Zakonik cerkvenega prava

V Zakoniku cerkvenega prava je cerkveno pogrebno opravilo določeno v kann. 1176–185. Tukaj navajamo le člena, ki govorita o upepelitvi:

Kan. 1176 § 3 določa, da »Cerkev zelo priporoča, naj se ohrani pobožna navada pokopavanja teles rajnih, vendar ne prepoveduje sežiganja, razen če je bilo izbrano iz razlogov, ki so nasprotni krščanskemu nauku«.

Kan. 1184 § 2 določa, da se cerkveno pogrebno opravilo odreče »tistim, ki so iz krščanski veri nasprotnih razlogov izbrali, da se njihovo telo sežge«.

c) Sklepni dokument Plenarnega zbora Cerkve na Slovenskem (PZCS)

Poglavje: 4.2.4 *Nezakramentalne oblike bogoslužja*

(124) Na novo bo potrebno ovrednotiti tudi zakramentale, kot so pogreb in blagoslovi, saj je njihovo obhajanje lepa priložnost za posredovanje evangeljskega oznanila tudi obrobnim vernikom.

(125) Pogrebni obred ljudem veliko pomeni, čeprav je le zakramental. Za duhovnika oziroma voditelja pogrebnega obreda je odlična priložnost, da posreduje ljudem oznanilo o vstajenju in večnem življenju, zato naj nikoli ne opusti vsaj kratkega nagovora, ki pa ne sme izzveneti kot povelečevanje pokojnika. Ob smrti župljanov naj se duhovnik pokaže kot čuteč človek, kristjan in pastir, ki je odgovoren za župnijsko občestvo.

(126) Vernike je potrebno vzpodbujati, da bodo ob pogrebu poglobljali svojo vero v lastno vstajenje in molili za rajnega. Krščansko občestvo je potrebno vzgajati k skromnosti pri pogrebi in večkrat ovrednotiti tihoto, zbranost, pieteto do rajnega. Cerkev naj se ljudem, ki so bili osebno verni, ne odreče, razen v izjemnih primerih, ki jih predvideva kanonsko pravo (prim. ZCP, kan. 1184 § 1 in 2). Glede tega je potrebno v škofiji in v celotni Cerkvi na Slovenskem uvesti čim bolj enotno prakso, v primerih dvoma pa se posvetovati s škofom in se ravnati po njegovi presoji.

d) Obrednik Krščanski pogreb

Slovenski prevod rimskega obrednika, kakor ga je naročil prenoviti drugi vatikanski cerkveni zbor in ga je razglasil papež Pavel VI. – *Krščanski pogreb/Rituale Romanum – Ordo Exsequiarum* (1969), omenja le, da je dopustno cerkveno pokopati upepeljeno telo, razen če so si to izbrali iz razlogov, ki so nasprotni krščanskemu življenju, in da je Cerkev bolj zadovoljna z navado, da rajne pokopavamo, kakor je tudi Gospod sam hotel biti pokopan (št. 15). Šele v tretji izdaji slovenskega obreda (2006) imamo tudi obredne sestavine oziroma molitve, ki se nanašajo na pogreb z žaro. Isto velja tudi za Mali pogrebni obrednik iz leta 2010.

e) Zakonodaja v RS

- Zakon o pokopališki in pogrebni dejavnosti ter o urejanju pokopališč (ZPPDUP); v: Uradni list SRS, št. 34/84, Uradni list RS, št. 26/90 in 2/04 – ZZdl-A:

5. člen

Umrli se praviloma čuva v mrliški veži, izjemoma pa doma. Prenos na pokopališče je dovoljen potem, ko je ugotovljen nastop smrti po predpisih o mrliški pregledni službi. [...]

7. člen

Umrli se po prevozu na pokopališče položi v mrliško vežo ali hrani v hladilni komori.

Če pokop in pogrebne svečanosti organizirajo družbenopolitične skupnosti ali družbenopolitične organizacije, se umrli pred pokopom izjemoma lahko položi tudi na določen kraj zunaj pokopališča. Verske skupnosti lahko v skladu s pokopališkim redom izjemoma položijo umrlega stanovskega predstavnika do pokopa v objekt, ki je namenjen za opravljanje verskih obredov.

11. člen

Pokop oziroma upepelitev se opravi na podlagi listine o prijavi smrti matičarju in po preveritvi njenega dejanskega nastopa, ki jo opravi pooblaščen oseba po predpisih o mrliški pregledni službi.

Pokop oziroma upepelitev se opravi, ko je preteklo najmanj 36 ur od nastopa smrti. Ob večjih naravnih in drugih nesrečah, v vojni in izrednih razmerah, ko se opravi skupen pokop, lahko za zadeve zdravstvenega varstva pristojni občinski upravni organ ta rok skrajša.

13. člen

Pokop se opravi na pokopališču.

Zunaj pokopališča je dovoljen pokop le v izjemnih primerih na podlagi dovoljenja za notranje zadeve pristojnega občinskega upravnega organa po predhodnem soglasju za zadeve zdravstvenega varstva pristojnega upravnega organa občine, kjer se tak pokop opravi.

Na podlagi dovoljenja za notranje zadeve krajevno pristojnega občinskega upravnega organa se lahko pepel iz žare raztrosi na določenem kraju zunaj pokopališča.

16. člen

Umrli se položi v krsto in se pokoplje v grob za klasičen pokop, v vrstni grob ali grobišče. Upepeljeni ostanki umrlega se shranijo v žaro in pokopljejo v grob za klasičen pokop, v žarni grob ali se raztresejo na posebej določenem prostoru na pokopališču oziroma izjemoma zunaj pokopališča.

34. člen

V krajih, kjer je na pokopališčih predpisana mrliška veža, ni dovoljeno čuvanje umrlih doma.

- Pravilnik o prevozu, pokopu, izkopu in prekopu posmrtnih ostankov; v: Uradni list RS, št. 70/97 in 61/11.
- *V pripravi/parlamentarni proceduri: Osnutek Zakona o pokopališki in pogrebni dejavnosti ter upravljanju in urejanju pokopališč (ZPPDUUP-1).*

2 Pastoralne smernice za krščanski pogreb in žarni pokop

*Slovenska škofovska konferenca želi s Pastoralnimi smernicami za krščanski pogreb in žarni pokop ponuditi duhovnikom, pastoralnim delavcem ter vernemu občestvu učinkovit pripomoček, ki jim bo ob veljavnih določilih (KKC, ZCP, obrednik *Krščanski pogreb*) pomagal pri spremljanju umirajočih, pogrebih in pri oznanjevalnem delu.*

Smernice ne uvajajo novih določil, temveč le dopolnjujejo že obstoječa ter v primeru posebnih okoliščin prinašajo dodatno razlago, ki bo v pomoč duhovnikom, diakonom in drugim pastoralnim delavcem.

Zaradi sekularizacije ter spremenjenih družbenih in kulturnih okoliščin smo slovenski škofje sklenili, da v Cerkvi na Slovenskem spregovorimo o smrti kot o sestavnem delu življenja, o poslavljanju in žalovanju kot o spominjanju na velikonočno skrivnost ter o pokopu telesa kot izročanju pokojnika v Stvarnikov objem.

Pastoralne delavce spodbujamo, da že od kateheze otrok dalje staršem in otrokom približajo drugačen pogled na umiranje in smrt, kakor ga ponuja trenutna potrošniška kultura. Telesna smrt je naravni pojav, zato duhovna zakladnica Cerkve prinaša obrede, simbole in besedila, ki ga povezujejo z našim verovanjem, s Kristusovo velikonočno daritvijo. Pogrebno bogoslužje usmerja človeški pogled od končnega k večnemu in nas spodbuja k upanju na večno življenje.

Pastoralne smernice za krščanski pogreb in žarni pokop smo slovenski škofje sprejeli na 94. redni seji SŠK, ki je potekala 9. maja 2016 v Celju.

msgr. Andrej Glavan
predsednik SŠK

Preambula

Vprašanje smrti in pogreba najdražjih se dotika človekovih zelo osebnih čustev, ki so pogosto povezana z nemočjo, žalostjo in strahom. Zato Cerkev od vsega začetka ponuja iz svoje duhovne zakladnice bogato simboliko in bogoslužna besedila, ki so namenjena tolažbi svojcev pokojnika pa tudi občestva vernih. Po simbolih in besedilih, ki nam jih namenja Cerkev, nas Sveti Duh Tolažnik (gr. παρακλητος) usmerja v Kristusovo velikonočno daritev, da bi smrt razumeli v tesni povezanosti z veliko nočjo: kakor je Jezus Kristus trpel in umrl za nas ter tretji dan vstal od mrtvih, tudi mi upamo in verujemo, da se bo naša duša srečala s svojim Stvarnikom in bo naše telo deležno vstajenja.

Pogrebno bogoslužje ni samo izročitev telesa rajnega v kraj zadnjega počitka v pričakovanju vstajenja od mrtvih, ampak je namenjeno tudi tolažbi svojcev in krščanske skupnosti ter izraža krščansko upanje v večno življenje.

Visok odstotek žarnih pokopov, ki Slovenijo uvršča v sam svetovni vrh (82,9 % upepelitev vseh rajnih v letu 2014), zahteva, da se Cerkev na Slovenskem odzove na prevladujočo kulturo smrti uničenja z novo obliko »evangelizacije smrti«. Ta mora na novo ovrednotiti telo ter smrt povezati s krščanskim velikonočnim oznanilom.

Splošna določila

1. Cerkveno pogrebno opravilo je urejeno s kanoni 1176–1185 *Zakonika cerkvenega prava*, določili *Katekizma Katoliške cerkve* o spoštovanju do mrtvih (2299–2301), pogrebnim

obrednikom *Krščanski pogreb* (prim. *Predhodna navodila*) in upošteva področno civilno zakonodajo.¹

2. Pokop pokojnikovega telesa je za Katoliško cerkev najprimernejša oblika slovesa od tistih, ki so se ločili od tega sveta in so odšli k Očetu, saj ohranja možnost spomina na pokojnega brata ali sestro in izpostavlja simbolno povezanost s Kristusovo velikonočno skrivnostjo.
3. Vsak kristjan mora gledati na smrt kot na srečanje z Gospodom; v smrti se namreč na edinstven in najbolj oseben način srečata Bog in človek.
4. Pogrebni obred je za svojce pokojnika posebna veroizpoved, s katero skupaj s krščanskim občestvom izpovedo svojo vero v posmrtno življenje in pričakovanje vstajenja teles poslednji dan.
5. S polaganjem telesa v zemljo na blagoslovljenem pokopališču se na simbolni ravni spominjamo Kristusove velikonočne skrivnosti: trpljenja, smrti, polaganja v grob in vstajenja od mrtvih. Svetopisemska besedila (prim. Mt 27,60.64–66; Mt 28,1.8; Mr 15,46; Mr 16,3.5; Lk 23,53.55; Jn 19,41–42; Jn 20,6) izpostavljajo podobe polaganja telesa v grob, praznega groba in poveličanega telesa vstalega Jezusa Kristusa kot dokončno Božjo zmago nad smrtjo, dobrega nad zlom, večnega nad minljivim. Kristjani smo povabljeni, da premišljujemo o velikonočni skrivnosti v povezavi z lastnim telesom, ki je bilo krščeno, maziljeno, je prejelo zakramente in je tempelj Svetega Duha. Telo je v zemeljskem življenju sicer minljivo in podvrženo smrti, vendar je po Kristusovemu vzoru namenjeno vstajenju.
6. Telo duhovnika ali škofa je s prejemom zakramenta duhovniškega posvečenja na ontološki način predrugačeno, vzeto iz Božjega ljudstva in postavljeno v službo Cerkve, da deli Božje skrivnosti. Obrednik *Krščanski pogreb* določa drugačno liturgično obliko pogrebnega obreda za diakone, redovnice in redovnike, duhovnike ter škofe, zato mora biti to telo deležno še posebej spoštljivega ravnanja tudi po smrti.
7. Simboli, obredi, kraj in besedila ob pogrebnem slovesu izražajo skrb in spoštovanje, ki ju imamo kristjani do telesa vsakega pokojnika, predvsem pa vero v vstajenje od mrtvih. Bogoslužna znamenja tako pri klasičnem pogrebu kakor pred upepelitvijo naj odsevajo krščansko upanje in vero v posmrtno življenje. Pri obredih naj sodeluje v čim večji meri župnijsko občestvo, da se tudi na tak način izrazi povezanost pokojnika in svojcev z župnijo ter zmanjša možnost dvomljivih zasebnih pobud.

Pogrebni obred in sveta maša za rajne

8. Pogrebni obred in sveta maša za pokojnika se obhajata, kakor je opisano v določilih in navodilih obrednika *Krščanski pogreb*, ki ga je sprejela *Slovenska škofovska konferenca*.²
9. Če pastoralne okoliščine tako narekujejo, se lahko opusti sveto mašo za rajnega na dan pogreba, vendar jo je treba opraviti čim prej. Takšne okoliščine so lahko:
 - a. ko je pri obredu navzočih le nekaj vernikov;
 - b. ko je udeležba prisotnih na pogrebnem obredu le zunanje in ne versko dejanje;
 - c. ko je pogrebni obred v dneh, ko ni predvidena sveta maša (veliki četrtek, veliki petek in velika sobota);
 - d. ko duhovnik tisti dan ne more več maševati zaradi binacije ali trinacije.
10. Ob sklepu pogrebnega obreda naj se na pokopališču pri grobu spoštuje svetost trenutka in obred sklene v predpisani obliki. Svojo vero v vstajenje lahko izpovemo z molitvijo *veroizpovedi* ali drugo primerno pesmijo.

¹ Prim. *Zakon o pokopališki in pogrebni dejavnosti ter o urejanju pokopališč* (ZPPDUP) iz leta 1984.

² Prim. *Slovenski prevod rimskega obrednika, kakor ga je naročil prenoviti drugi vatikanski cerkveni zbor in ga je razglasil papež Pavel VI. – Krščanski pogreb/Rituale Romanum – Ordo Exsequiarum* (1969).

Upepelitev telesa pokojnika in žarni pokop

11. Duhovnik, diakon ali drug pastoralni sodelavec, ki spremlja umirajočega in njegove svojce, naj na primeren način predstavi simbolni pomen pokopavanja telesa v grob in pobožno navado, po kateri Cerkev pokopava telesa rajnih (prim. *Krščanski obrednik*, 25.2).
12. Kdor spremlja umirajočega in njegove svojce, naj se prepriča, da morebitna odločitev o posmrtni upepelitvi telesa ni bila sprejeta iz veri ali krščanskemu nauku nasprotnih razlogov (prim. ZCP kan. 1176 § 3).
13. Kakor določa obrednik *Krščanski pogreb*, obred pred upepelitvijo opravi duhovnik, diakon ali za to ustrezno usposobljen laik (prim. obrednik *Krščanski pogreb*, št. 295).
14. Pogrebni obred in sveta maša za pokojnika se v primeru žarnega pogreba opravita, kakor je opisano v določilih obrednika *Krščanski pogreb*.³
15. Upepelitev ni primerna praksa za redovnico, redovnika, diakona, duhovnika ali škofa. Redovniki in redovnice, ki niso prejeli zakramenta svetega reda, ter diakoni so prvi poklicani, da s svojim življenjem in delom pričujejo za vstalega Kristusa. Zaradi zgoraj izpostavljenih vidikov Kristusove velikonočne daritve in vere v vstajenje mrtvih bi bilo lahko njihovo evangeljsko pričevanje v primeru odločitve za upepelitev telesa sporno, za krščansko občestvo pa morda tudi vir pohujšanja. Duhovniki in škofje so z mašniškim posvečenjem prejeli polnost Svetega Duha in ontološko spremembo, v luči katere je njihovo telo predružačeno in z zakramentom posvečenja izvzeto iz svetne rabe ter postavljeno v službo Cerkve, da deli Božje skrivnosti. Zato je tudi primerno, da so pokopani kot Kristus.

Raztros pepela

16. Želja, da bi bil umrli raztresen v morju, gorah, gozdu ali drugod v naravi, je vprašljiva, saj je v takšnih primerih posebej poudarjena ljubezen do narave, to je želja ostati povezan s tistim, s čimer je bil pokojnik povezan v zemeljskem življenju. Pri tem ni prostora za upanje na večno življenje in na življenje v Bogu.
17. Raztros pepela izpušča možnost za molitveno spominjanje pokojnika, ki izhaja iz obiskovanja grobov. Kdor nima groba, ne dopušča spomina, zato hitro pride do pozabljanja. To lahko vodi v panteistično in naturalistično dožemanje življenja in smrti. Če ni določenega kraja pokopa, groba, ne more biti molitve in niti spomina, s tem pa se hitreje izbriše sled o obstoju določene osebe. Naslednjim generacijam se tako odvzame vsako možnost zgodovinskega spomina.
18. Če obstaja utemeljen sum o odločitvi za raztros pepela iz krščanski veri nasprotnih razlogov, se lahko odreče cerkveni pogreb (prim. ZCP kan. 1176 § 3; prim. *Navodilo Kongregacije za nauk vere o upepelitvi*, v: AAS 56 [1964] 822–823).
19. Če se kdo odloči za raztros pepela, naj se glede bogoslužnih opravil upoštevajo točke 8–15 teh smernic.
20. Priporoča se, da se imena rajnih, ki so se odločili za raztros, obeležijo na ustreznem kraju oziroma na pokopališču.

Posebne oblike pogrebov

21. V primeru pogreba mrtvorojenega ali splavljenega otroka se upošteva določilo v navodilu Kongregacije za verski nauk *Donum vitae* iz leta 1987, da je treba nerojene otroke, ki so bili hote ali nehote splavljeni, spoštovati kakor posmrtno ostanke drugih oseb. Pokop in

³ Prim. *Slovenski prevod rimskega obrednika, kakor ga je naročil prenoviti drugi vatikanski cerkveni zbor in ga je razglasil papež Pavel VI. – Krščanski pogreb/Rituale Romanum – Ordo Exsequiarum* (2006); Mali pogrebni obrednik (2010).

bogoslužno opravilo se opravi, kakor je opisano v pogrebnem obredniku *Krščanski pogreb*, pri čemer se upošteva ustrezne prilagoditve glede na okoliščine.

22. V primeru izročitve telesa v znanstvene namene se pred samo izročitvijo oziroma izvedbo medicinskih postopkov opravi pogrebni obred, ki je predviden pred upepelitvijo in se nahaja v obredniku *Krščanski pogreb (2006)*.
23. Na tržišču so čedalje bolj prisotne krste ali žare, ki omogočajo pokop v posebnih položajih ali izpostavljajo določen vidik posmrtnega življenja (npr. reinkarnacija, ponovno rojstvo, žare, iz katerih lahko vzklije rastlina itd.). Za pogrebno opravilo, pri katerem se izvede pokop v drugačnih oblikah, kakor so predpisane (v krsti, žari ali z raztrosom), je treba pridobiti dovoljenje krajevnega ordinarija. Predvsem zaradi uvajanja nekaterih komercialnih oblik pogreba moramo biti pozorni, da vsebina krščanskega pogrebnega obreda ni pomešana s panteističnimi, naturalističnimi ali new age verovanji, ki so v nasprotju s katoliškim naukom.

Kateheza kot pot za novo kulturo življenja

24. V jedru krščanstva je prepričanje, da smo zaradi neumrljivosti duše presežni in večni, kar bi morali izpostavljati tudi ob vprašanju upepelitve telesa. Ne nazadnje v veroizpovedi izpovedujemo svojo vero v vstajenje mesa z besedami: »In tretji dan je od mrtvih vstal« ter »In pričakujem vstajenja mrtvih«.
25. Na ustrezen način naj se vernike in svojce umirajočih pouči o molitvah pri umirajočem ter o molitvah pri pokojniku. Kjer razmere dopuščajo, se to lahko poveže z ovrednotenjem starih običajev bdenja in molitve pri pokojniku.
26. Voditelj pogrebnega opravila naj se nanj skrbno pripravi in v nagovoru navzočim predstavi pomen simbolov in upanja v večno življenje. Prav posebej naj bo pozoren do tistih, ki se ob pogrebu udeležijo bogoslužja, pa niso katoličani ali so oddaljeni od Cerkve; pogrebni obred je za številne prvi ali edini stik z vero in Cerkvijo, zato je pomembno, kako bodo doživeli in razumeli liturgijo. Obenem je to priložnost za nagovor in krščansko oznanilo oddaljenim kristjanom.
27. Duhovniki, redovnice in redovniki, katehistinje in katehisti ter ostali pastoralni delavci naj na primeren način v manjših občestvih, pri redni katehezi oziroma pri bogoslužju pogosto spregovorijo o umiranju in smrti kot naravnem in sestavnem procesu človekovega življenja.
28. V sklopu redne kateheze naj katehiziranci vsaj enkrat letno slišijo razlago psalmov kot posebnih svetih pesmi, ki jih Cerkev uporablja pri pogrebnem obredu, saj izražajo žalost in učinkovito spodbujajo k zaupanju (prim. *Krščanski pogreb*, 11).
29. Pred praznikom vseh svetih in dnevom spomina na verne rajne naj po župnijah, katoliških ustanovah in društvih potekajo kateheze, nagovori, srečanja ali nedeljske pridige na temo pomena telesa v krščanstvu in o spominjanju rajnih tudi po smrti. Molitev, darovanje svetih maš, obiskovanje pokopališč in udeležba na pogrebu naj ne bodo podrejeni potrošni kulturi materializma ali razkazovanju,⁴ ampak naj se osmisli bogato govorico simbolov v povezavi s Kristusovo velikonočno daritvijo in življenjem duše po smrti.
30. Vernike je treba vzgajati k obiskovanju grobov, k redni molitvi za rajne in darovanju svetih maš kot posebnih milostnih trenutkov spominjanja rajnih in njihovega izročanja Bogu.
31. Vernike je treba na primeren način poučiti o pomenu, ki ga ima za verne duše darovanje svetih maš za rajne, da se izognemo popačenemu in izkrivljenemu pojmovanju maše (npr. zakup maše, magični učinki itd.). Svete maše za rajne so starodavna praksa Cerkve, ki verne duše priporoča Božjemu usmiljenju. Po skupni molitvi občestva duše v vicah, ki potrebujejo očiščenje, to lažje dosežejo in so deležne odrešenja.
32. Predstavniki župnij ali škofij naj v sodelovanju z lokalnimi zdravstvenimi ustanovami in tudi s pogrebnimi zavodi ali podjetji gojijo spoštljiv odnos medsebojnega sodelovanja, da bodo

⁴ Prim. ZCP kan. 1181.

pravočasno in dostojno poskrbeli za zakramente umirajočim ter pozneje za ustrezna bogoslužna opravila pri pokojniku.

Celotno besedilo s pregledom cerkvene in civilne zakonodaje, viri in razlago je dostopno na spletni strani SŠK (<http://katoliska-cerkev.si/dokumenti-in-publikacije>).

3 Utemeljitev, viri in kontekst smernic

Katehetski vidik

- Sodobni človek dojema smrt kot enkratni dogodek, slovo od pokojnika pa kot nujno in neizbežno opravilo. S takim pristopom se izgublja pomemben vidik poslavljanja, ki ga je družba skozi stoletja razvila in opremila s tolažilnimi in upanja polnimi simboli, besedili, pesmijo in bogoslužnimi opravili. Izgublja se tolažilna vloga vere in krščanskega občestva, smrt postaja odmaknjena in izrinjena na rob življenja. Dolgoročno nas tak pogled oddaljuje od vere v posmrtno življenje, ki je sestavni del naše vere v velikonočno skrivnost.
- Pomembno je, da na novo »*evangeliziramo smrt*«, t. j. umestimo proces umiranja, smrti in pogreba v življenje posameznika in skupnosti ter ju povežemo z jedrom nauka Katoliške cerkve. Z odrinjanjem smrti iz javnega življenja se vedno bolj odpira (komercialna) vloga vzhodnih verstev in njihova nekrščanska vizija življenja in smrti: reinkarnacija ali nova priložnost za dušo po smrti. Zato je treba na nov način povezati smrt z evangelijskim sporočilom ter pomagati vernikom, da umestijo poslavljanje ob umirajočem v svojo osebno vero.
- Na vseh ravneh kateheze, ob praznikih, pri nagovorih in obredih, je vernike treba ozaveščati, da je naša telesna smrt trenutek srečanja z Bogom, pogrebni obred pa izročitev telesa zemlji, kakor je bilo Kristusovo telo izročeno v grob. Čeprav je smrt trenutek žalovanja, naj se pri pogrebnih nagovorih izpostavlja pomen večnega življenja, novo obliko bivanja duše in spodbuja k upanju (prim. obrednik *Krščanski pogreb*, 16). Izpostavi naj se tudi vlogo telesa in spomina na pokojnika v krščanstvu. V primeru upepelitve in še bolj v primeru raztrosa pepela je vloga spomina zmanjšana, saj ni telesa in ni groba, ki bi ga obiskovali in se tako spominjali pokojnika.
- Duhovniki naj spregovorijo o pomenu klasičnega pogreba telesa v povezavi s teološko utemeljitvijo, da je naše telo od krsta naprej zaznamovano z zakramenti, da je maziljeno in deležno Božje milosti. Upepelitev lahko predstavlja na simbolni ravni željo po uničenju telesa, raztros pepela pa pokojnikovo telo še dodatno oddalji od spomina. Posledica je oddaljitev od molitvenega spomina in upad obhajanja svetih maš za rajne.
- Ob smrti naj duhovniki ali drugi pastoralni sodelavci tolažijo svojce s spominjanjem na rajnega; ob pogovoru za pogrebni obred pa naj duhovnik povabi žalujoče svojce k prejemu zakramenta svete spovedi in evharistije, saj sta to zakramenta tolažbe.

Družbeni kontekst

- Slovenija se uvršča v sam svetovni vrh po številu upepelitev pokojnih. Leta 2014 je bilo 82,9 % upepelitev vseh rajnih, kar nas postavlja na drugo mesto v Evropi (na prvem je Švica s 87,4 %) in na peto mesto v svetovnem merilu. Na prvem mestu je Japonska z 99,9 %, na drugem Tajvan z 92,8 %, na tretjem Hong Kong z 90,2 % in na četrtem mestu Švica s 87,4 %.⁵ Razloge, zakaj je v Sloveniji tako visok delež upepelitev, lahko najdemo v močni sekularizaciji kot posledici prejšnje družbene ureditve, predsodkih in strahu pred smrtjo, cenovni dostopnosti ter pomanjkanju prostora na pokopališčih.
- Upoštevati je treba vedno večjo družbeno težnjo k ekologiji in skrbi za okolje, zato lahko pričakujemo, da se bodo tudi na področju pokopavanja umrlih pojavile inovacije, modne težnje in doslej še neuporabljene metode. Vernike je treba ustrezno poučiti o pomenu telesa v krščanstvu in o dostojnem ravnanju z njim po smrti.
- Na trgu pogrebnih storitev nekatera slovenska podjetja že sedaj ponujajo možnost izdelave sintetičnega diamanta iz pokojnikovega pepela, »ekološke« krste iz naravnih vlaken, možnost pokopa v posodo, iz katere zraste drevo, ki spominja na pokojnika, itd. V vseh

⁵ Vir: *International Cremation Statistics 2014*; v: *European Federation of Funeral Services (EFFS)*: <http://www.offs.eu/cms/newsarticlesstatistics/international-cremation-statistics/>.

primerih se je treba varovati komercializacije spomina na pokojnika in izkrivljanja katoliškega nauka. Tako se lahko uveljavi mišljenje, da je pokojnikovo telo samo organski odpadki, ki ga je treba reciklirati, oziroma se ga lahko razume kot drevo, ki zraste nad pokojnikovim truplom kot oblika reinkarnacije v novo živo bitje.

- V kontekstu pretirane skrbi za okolje – nekakšnega *ekologizma* – se bodo lahko čez desetletja pojavile težave glede obstoječih žar. Čeprav so na slovenskem tržišču na voljo tudi lesene, steklene, glinene in iz drugih naravnih materialov, se zanje nihče ne odloča. Prvi razlog je cenovna dostopnost kovinske žare, drugi pa nepoznavanje drugih materialov. Kovinske žare niso podvržene razpadanju, zato bo treba odgovoriti tudi na vprašanje, kako jih dolgoročno shranjevati, premeščati ...; kako se bo v takšnih primerih ravnalo s pepelom pokojnih.
- Raztros pepela rajnega je za kristjana sporna praksa, saj nakazuje željo, da bi opustili spominjanje, ki izhaja iz obiskovanja grobov. To lahko vodi v panteistično in naturalistično dojemanje življenja in smrti. Če ni določenega kraja pokopa, groba, ni mesta za spomin, s tem pa se hitreje izbriše sled o obstoju določene osebe; naslednjim generacijam se odvzame vsako možnost zgodovinskega spomina.

Omenjene smernice naj bodo nova spodbuda k obhajanju daritve svete maše na dan pogreba, k večjemu razumevanju krščanskega pogreba telesa pokojnika, k večji zavesti, da se kristjani poslavljamo od naših pokojnih tako s pogrebnim obredom kot tudi z obhajanjem evharistije ter da je pogrebni obred čudovita priložnost za utrjevanje župnijske skupnosti in poglobitev osebne vere, upanja in ljubezni.

4 Kazalo

1	Obstoječa določila	1
a)	Katekizem Katoliške cerkve	1
b)	Zakonik cerkvenega prava.....	1
c)	Sklepni dokument Plenarnega zbora Cerkve na Slovenskem (PZCS).....	1
d)	Obrednik Krščanski pogreb	2
e)	Zakonodaja v RS	2
2	Pastoralne smernice za krščanski pogreb in žarni pokop	4
	Preambula	4
	Splošna določila	4
	Pogrebni obred in sveta maša za rajne	5
	Upepelitev telesa pokojnika in žarni pokop	6
	Raztros pepela	6
	Posebne oblike pogrebov	6
	Kateheza kot pot za novo kulturo življenja	7
3	Utemeljitev, viri in kontekst smernic	9
	<i>Katehetski vidik</i>	9
	<i>Družbeni kontekst</i>	9
4	Kazalo	11